

Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ
ТИЖНЕВИК
TYGODNIK
UKRAIŃSKI
UKRAINIAN
WEEKLY

Рік LXXIX № 24 (3487) Варшава, 16 червня 2024 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254

Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Павла Лози

Ювілей Тадея Карабовича – поета з Холмщини. с. 12

Акція «Вісла» – це не тільки минуле. с. 2

«Гайнівка 2024» – зустріч
різних хорових культур. с. 10

ISSN 027-8254

Григорій СПОДАРИК

Акція «Вісла» – це не тільки минуле

Хоча від того часу, як пройшла акція «Вісла», минуло вже 77 років, трагедія українців у Польщі не отримала властивого визначення – «злочин». В останні роки діалог у цьому напрямі був повністю зірваний, а державні установи чи політики демонструють полоноцентричний, навіть націоналістичний, підхід.

Петро Тима
Фото з архіву «НС»

Гжегож Мотика
Фото з Вікіпедії

Такими думками поділилися учасники дискусії «Акція „Вісла“ 77 років після. Значення та вплив», яку організував центр «Вітрина Східноєвропейського дому» (Witryna Domu Wschodniego). У ролі експертів виступили колишній голова Об'єднання українців у Польщі і публіцист Петро Тима та історик, член колегії Інституту національної пам'яті Гжегож Мотика.

Доповідачі зауважили, що фальшування справжнього образу акції «Вісла» має довгу історію й триває з часів комуністичної Польщі до сучасних. Основу маніпуляції становлять твердження, що депортація була необхідною з огляду на боротьбу з українським партизанським рухом, її проводили гуманно й до того ж за бажанням самих депортованих. Такої позиції дотримувалося, зокрема, середовище колишніх вояків Армії Крайової. З цієї причини ОУП у 90-х роках скасувало спільно організовані ініціативи, пов'язані з питаннями складного польсько-українського минулого, серед яких – проведення та публікація матеріалів конференції «Важкі питання». Багато про тогочасну атмосферу говорить і те, що голові Сеймової комісії нацменшин Мирону Сичеві не вдалося у 2012 році довести до завершення справу прийняття Сеймом постанови про засудження акції «Вісла».

Варто теж пам'ятати, що тоді лідер найбільшої опозиційної партії «Право і справедливість» Ярослав Качинський публічно говорив, що депортація була потрібна і немає причин, щоб зараз її засуджувати. У 2017 році, коли партія «ПіС» була вже при владі, Міністерство внутрішніх справ і адміністрації не дало жодного злотаго на проведення річниці акції «Вісла». Не відбулося засудження на державному рівні та не були проведені серйозні слідства у справі нищення українських пам'ятників у Польщі у 2014-2019 роках.

До того ж не бракувало доказів, що на ці пошкодження «надихала» російська сторона.

– Усе це вказує на системний відхід від діалогу і суб'єктного ставлення до українців у Польщі, – зазначив Петро Тима. Він зауважив, що закриття торік слідства у справі акції «Вісла», яке вів ІНП, та ганебне пояснення цього рішення – не випадкове. Це просто системний і закріплений підхід, який помітно й у подіях минулих років. Показово, що такого підходу дотримуються не лише маргінальні радикали, але й представники великих політичних сил, котрі можуть здобувати владу в державі.

Тим часом Гжегож Мотика вважає, що ставлення до акції «Вісла» є своєрідним лакмусовим папірцем: засуджують її ті, хто дотримується демократичних та ліберальних цінностей, а виправдовують особи з націоналістичним світосприйняттям.

– Акція «Вісла» повинна об'єднувати поляків і українців як спільний елемент комунізму, який заторкнув і Польщу, і Україну, – вказує Гжегож Мотика. Він стверджує також, що акція «Вісла» почала другу хвилю національних зачисток у Радянському Союзі, які відбулися, зокрема, у Литві, Латвії, Естонії чи Абхазії.

Тут Петро Тима підкреслив, що, вписуючи акцію «Вісла» у контекст сталінських репресій, треба теж брати до уваги антиукраїнську політику польської влади часів II Речі Посполитої, як-от колонізаційно-ревіндикаційну акцію на Холмщині.

Експерти погодилися, що тогорічне рішення ІНП повертає нас у 90-ті роки й така позиція віддзеркалює націоналістичний підхід. Гжегож Мотика наголосив, що деякі рядки зі 150 сторінок пояснення прокуратури ІНП – це насмішка над стражданнями депортованих. Він нагадав, що у час акції «Вісла» померло щонайменше 60 осіб, за виселеними людьми постійно стежила міліція, Служба безпеки. Навіть солтис перевіряв, чи говорять переселенці українською, чи моляться у своєму обряді, бо це було заборонено. Водночас Петро Тима помітив, що в документі взагалі не згадано про переслідування і концтабір у Явожні, де гинули українці. Експерти зійшлися й у тому, що прокуратура ІНП прийняла як факт, без перевірки, висновки комуністичних прокурорів. Наприклад, смерті дітей у час депортації пояснювали тим, що вони були хворі та рано чи пізно і так би померли.

Учасники зустрічі поділилися міркуваннями, як повернутися до історичного діалогу. На думку Гжегожа Мотики, може, не варто одразу ліквідовувати необ'єктивний ІНП, а слід передати історичні слідства звітці до звичайної прокуратури. На державному рівні потрібно також виділити кошти на історичну співпрацю, зокрема відновити групу з розробки спільного підручника. А якщо дискусії та панелі будуть показувати переважно розходження, то їхньою цінністю стане знайомство з позицією іншої сторони. Потрібно також впливати на суспільство. Тому важливими є репортажі чи фільми про історію української меншини в Польщі. Останнє якісне документальне кіно про акцію «Вісла» зробила у 1992 році Ядвіга Новаковська. Петро Тима наголошував на потребі опрацювання та поширення публікацій, які б говорили, наприклад, про внесок українців у оборону Польщі в 1939 році. Однак, коли він звернувся з цією ідеєю до ІНП, то йому відповіли, що не можуть знайти автора, що спеціалізується на темі.

Ця дискусія експертів показала, що просування слушних ідей щодо складного польського минулого може бути не менш складним, ніж воно саме. ●

Степан МІГУС

Фото з фейсбук-сторінки Марціна Кухцінського

Маршалок воєводства відкритий до діалогу

Оновлене керівництво самоврядних структур Вармії й Мазур – не без українців

Маршалком управління Вармінсько-Мазурського воєводства на період 2024-2029 років став Марцін Кухцінський, який очолював управління раніше, від листопада 2023 року. Одразу після виборів він, серед іншого, засвідчив: «Я продовжу зосереджувати увагу на подальшому розвитку нашого регіону, бо хочу, щоб плодами цього розвитку користувалися всі люди, які тут живуть. Незмінною залишається моя відкритість до діалогу. Буду продовжувати переговори з усіма ключовими колами щодо майбутнього регіону, включно з громадськими організаціями, зокрема меншинними, підприємцями, науковцями та представниками місцевої влади».

– Нам потрібно інвестувати в профілактичні програми та заклади охорони здоров'я, адже надзвичайно важливо, щоб доступ до лікарів був якомога легшим, а нашим пацієнтам не доводилося їхати за межі воєводства шукати допомоги, – наголошував Марцін Кухцінський. – Крім того, турбота про мешканців означає доступ до культури та сучасної освіти також численним у нашому регіоні національним та етнічним меншинам. Це дасть знання та навички, необхідні у світі, що динамічно змінюється. Окреслені в такий спосіб напрями діяльності буде реалізовано насамперед коштом європейських фондів. Моє прагнення – якнайшвидше надати ці кошти установам, організаціям та підприємствам області. Я хочу, щоб ці європейські гроші працювали на економіку регіону. Подібна ситуація і з Національним планом реконструкції.

Протягом двох сесій, 7 і 14 травня, новообраний сеймик Вармінсько-Мазурського воєводства остаточно вибрав новий, після останніх самоврядних виборів, склад керівництва сеймику й управління маршалка Вармінсько-Мазурського воєводства. Переможці, об'єднані довкола «Громадянської коаліції» і «Третього шляху» (PSL і «Польща 2050» Шимона Головні), отримали спільно 19 депутатських місць із тридцяти. Саме 19 голосів підтримки одержав Марцін Кухцінський, молодий, але вже досвідчений самоврядник, який не один раз підкреслював, що правил самоврядування вчився у покійного Мирона Сича й особливо це цінує. Після того, як Мирона Сича не стало, серед керівництва Маршалковського управління Вармінсько-Мазурського воєводства немає представників української меншини регіону. Опозиційна партія «ПіС» також виставила свого кандидата на посаду маршалка.

Членкиня управи Марія Бонковська, маршалок Марцін Кухцінський, віце-маршалки Сильвія Яскульська та Катажина Соб'єх, член управи Роберт Турлей, голова сеймику Богдан Бартницький

Їхня представниця Малгожата Копічко здобула стільки ж голосів, скільки й опозиційних депутатів, тобто 11.

Депутати вибрали теж заступників маршалка Вармінсько-Мазурського воєводства. Ними стали Сильвія Яскульська та Катажина Соб'єх. Тим часом Роберт Турлей з Ельблонга увійшов до складу п'ятиособової управи. Посаду другого члена управи зберегла Марія Бонковська.

Головою сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства став Богдан Бартницький. Заступниками були обрані Збігнєв Гомза, Марек Хиль (обидва пов'язані з українською громадою) та Рафал Вільчек. У новообраному сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства «Громадянська коаліція» має 13 депутатів, «Третій шлях» Шимона Головні – 6, а опозиційний «ПіС» – 11. ●

RAZEM POMÓŻMY UKRAINIE

W IMIE SOLIDARNOŚCI Z LUDŹMI, KTÓRYM POZOSTAŁA TYLKO NADZIEJA.

**ZWIĄZEK UKRAIŃCÓW W POLSCE
ODDZIAŁ SZCZECIN
UL. MICKIEWICZA 45
70-385 SZCZECIN**

PROWADZI ZBIÓRKĘ FINANSOWĄ
NA ZAKUP ŻYWNOSCI
ORAZ ŚRODKÓW HIGIENICZNYCH
DLA OFIAR WOJNY
Z ROSYJSKIM NAJEŹDŹCĄ
- DZIECI, RANNYCH, UCHODźCÓW

Numer konta: 20 1090 1492 0000 0001 4312 2731
Kod SWIFT: WBKPPLPP

Триває приймання заявок на літній тренінг із діалогу

У Народному домі в Перемишлі відбудеться черговий освітній тренінг із діалогу для осіб, які об'єднують громади, людей, спільноти. Набір триває до 20 червня. Тим часом тренінг проходитиме з 22 до 26 липня (загалом 5 днів, 40 годин). Він скерований до лідерів та аніматорів, людей, які працюють у сфері інтеграції в мультикультурному середовищі з мігрантами, меншинами, внутрішньо переміщеними особами та іншими. Тренінги також адресовані тим, хто навчає молодь та дітей, і людям, котрі хочуть зміцнювати польсько-український діалог.

Заняття проводитимуть польською або українською мовами, залежно від потреб. Під час тренінгу з діалогу учасники отримають навички спілкування, важливі для роботи в неоднорідному середовищі, а також дізнаються про нові інструменти ведення діалогу та трансформації конфлікту. Присутні на семінарі практикуватимуться у формуванні діалогу, будуть розмірковувати про власну ідентичність, цінності та погляди. Тренінг має теж підготувати учасників до здійснення діалогових ініціатив.

Тренінг проведуть членкині ОУП: Кася Комар-Мацинська – тренерка у сфері діалогу та протидії дискримінації й Наталія Кертичак – тренерка та координаторка проєктів. Заняття проводитимуть українською мовою.

Організатори пропонують нічліг, часткову оплату харчування та навчальні матеріали.

Реєстраційна форма доступна на фейсбук-сторінці Народного дому (Narodnyj Dim – Dom Ukraiński).

У разі питань організатори просять звертатися до особи, відповідальної за реєстрацію: anna.natalicz-sawka@ukraincy.org.pl.

«Зустрічі на пограниччі» у Народному домі

22 червня у Народному домі відбудеться концерт «Зустрічі на пограниччі», який організувало перемиське ОУП. Під час концерту українські глядачі зможуть подивитися виступи народних колективів, переважно тих, які діють при Народному домі. Більше про подію та точна програма – на фейсбук-сторінці Narodnyj Dim – Dom Ukraiński.

Захід відбувається за підтримки Міністерства внутрішніх справ і адміністрації.

Вистава про Нову Каховку у Варшаві

6 червня, у річницю підризу дамби у Новій Каховці в Україні, у Театральному інституті ім. Збігнєва Рашевського у Варшаві показали перформативну виставу під назвою «Нова Каховка».

Ця вистава – спроба повернутися до болісних подій, які відбулися минулого літа в Україні. Нагадаємо, що у ніч на 6 червня 2023 року російські війська підірвали дамбу Каховської ГЕС. Трагедія спричинила гуманітарну та екологічну катастрофу. Десятки людей загинули або вважаються зниклими безвісти. Тисячі втратили своє майно та були евакуйовані в інші міста.

У перформативній виставі взяли участь Анастасія Івазова, Гелена Романова, Римма Тишкевич – українські акторки, які у межах мистецької резиденції Інституту ім. Збігнєва Рашевського співпрацюють із Республікою мистецтва «Tłusta Langusta» в Познані.

Український прапор зник і знову з'явився на Кургані Костюшка у Кракові

4 червня Гжегож Браун, депутат Сейму від партії «Конфедерація», відомий своїми антиукраїнськими поглядами, самовільно зняв з Кургану Костюшка у Кракові український прапор. Синьо-жовтий стяг був піднятий там у перші дні повномасштабної війни в Україні на знак солідарності Польщі з українським народом і державою.

Депутат «Конфедерації» заявив на платформі X (колишній твіттер), що «як чесна людина, котра знайшла чужу річ» передає в українське консульство прапор, «який був не там, де треба», додавши на платформі хештеги «зупиніть українізацію Польщі» і «щоб Польща була Польщею».

Вранці 5 червня, через кілька годин після інциденту український прапор повернули на курган.

«Генеральний консул України в Кракові В'ячеслав Войнаровський спільно з малопольським воєводою Кшиштофом Яном Кленчаром та головою Комітету Кургану ім. Тадеуша Костюшка професором Пйотром Добошем зустріли сьогоднішній ранок на Кургані Костюшка», – написали на фейсбук-сторінці Генерального консульства України в Кракові 5 червня.

Під час підняття прапора голова Комітету Кургану Костюшка наголосив, що прапор України є не лише символом солідарності, а також відображає ті цінності, за які боровся Тадеуш Костюшко – герой Польщі.

«У зв'язку з тим, що на Україну як незалежну державу напала чужа країна, Комітет Кургану Костюшка, посилаючись на ідеї польського героя, ухвалив постанову вивісити прапор на знак солідарності з Україною, що бореться. Навіть більше, посилаючись на гасло „За нашу і вашу свободу!“, Україна насправді бореться за своє існування, свою державу, свою націю, але вона бореться і за нашу свободу», – сказав голова комітету професор Пйотр Добош.

Тим часом малопольський воєвода Ян Кленчар заявив, що символів не можна знищити.

«Солідарність між народами важлива, і ми повинні про це дбати. Нікому немає потреби знищувати її символи. Тому ми тут разом і знову вивісимо на цьому місці український прапор», – зазначив Як Кленчар, заявивши, що подасть повідомлення до Комісії з питань депутатської етики.

Генеральний консул України в Кракові В'ячеслав Войнаровський подякував за підтримку й сподівається, що нікому не вдасться зіпсувати польсько-українські відносини та солідарність. Справу розслідує поліція.

Фото з фейсбук-сторінки

Генерального консульства України в Кракові

Протест фермерів перед переходом у Гребенному

Водіям вантажівок знову довелося зважати на труднощі на польсько-українському переході в Гребенному (Люблінське воєводство), де 4 червня розпочався протест фермерів, які перекрили під'їзд до кордону. Заблоковано національну дорогу номер 17, що веде до терміналу. Як зазначають учасники протесту, вони виступають проти імпорту агропродовольчої продукції з України. Кожні 12 годин на територію Польщі пропускали 12 вантажівок.

Легкові автомобілі, автобуси, вантажівки з гуманітарною та військовою допомогою, зокрема товарами, що швидко псуються, проїжджали без перешкод. За даними поліції, акція протесту була запланована на три дні.

Інтеграційне свято для дітей у Перемишлі

З нагоди свята дітей 2 червня ОУП у Перемишлі організувало інтеграційний День дитини. Він відбувся просто неба, на подвір'ї біля Дому на вул. Шиковського – довготермінового гуртожитку для біженців, яким керує місцевий відділ Об'єднання.

Хоча погода була не дуже сприятливою й час від часу йшов дощ, у події взяла участь більш ніж сотня дітей, а також їхні батьки та опікуни. Для наймолодших, віком до двох років, організатори підготували гордонки, тобто музичні заняття поєднані з іграми.

Для дітей старшого віку були вже інші розваги, а саме: шоу мильних бульбашок, ліплення з глини, фотозона-полароїд, татування, розмальовування футболок, вогнище, різні ігри. Охочі могли також навчитися робити інструменти з овочів, а наприкінці заходу виступити з концертом у складі «Овочевого оркестру».

Фото Павла Лози

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

ПОВІДОМЛЕННЯ

Українське історичне товариство у Польщі повідомляє, що, незважаючи на труднощі, спричинені пандемією та нинішньою російсько-українською війною, ми продовжуємо роботу над проектом

«Живі в нашій пам'яті – віртуальний український некрополь у Польщі»

У цей спосіб хочемо віддати честь і шану тисячам українців, які працювали на благо своєї нації. Могили цих дочок і синів українського народу, часто забуті, поруйновані, залишені без опіки, заростають кущами та травою. Тільки невелика частина з них упорядкована й описана. Тому ми як спадкоємці діянь цих славних осіб маємо обов'язок вшанувати їх та місця їхнього вічного спочинку.

На сьогодні ми створили інтернет-сторінку, на якій уже вказано інформацію, зокрема фотографічну, про частину могил видатних українців. До цього долучено біографічну довідку про поховану особу та історичний нарис для кращого розуміння періоду, у якому ці українці жили. Усі дані можете перевірити на сторінці проекту ukrainskanekropolia.org.

Минулого року ми також запустили українську версію сайту ukrajinskyjnekropol.org, щоб надавати інформацію про відомих українців, похованих у Польщі, для україномовних осіб в усьому світі. Зараз ведемо роботи з пошуку чергових могил та публікуємо інформацію про них на обох сайтах. На жаль, фінансові ресурси, які ми мали, вичерпалися. Вони були спрямовані, щоб відшкодувати витрати на польову роботу, переклад і розробку текстів та їхнє розміщення на сайтах. Тому, виходячи з позиції важливості цього проекту для нас і наступних поколінь, звертаємося до всіх із проханням фінансово його підтримати. Розуміємо, що зараз потрібна допомога Україні, але не можемо забувати про наше минуле, яке хоче у нас вкрасти путінська росія.

Пані та панове, допоможіть реалізувати цей проект, зробивши фінансову пожертву на банківський рахунок:

Ukraińskie Towarzystwo Historyczne w Polsce

03-614 Warszawa, ul. Kościeliska, Poland

– з приміткою: **«Na działalność statutową – żywi w naszej pamięci».**

Номер рахунку: **36 1440 1387 0000 0000 1310 6525**

Для платежів з-за кордону:

BIC (SWIFT): BPKOPLPW

IBAN: PL 36 1440 1387 0000 0000 1310 6525

Назва банку: **PKO Bank Polski S.A.**

Адреса банку:

PKO Bank Polski S.A., 02-515 Warszawa, ul. Puławska 15

Реалізація нашого проекту буде неможлива без Вашої фінансової підтримки. Збережімо пам'ять про всіх наших заслужених діячів!

Професор Роман Дрозд,
голова УІТуП

Валерія ГУРЖИЙ

Фото з архіву героя статті

«Культура завжди має бути на часі»

Український актор Антон Соловей живе у Києві та працює у двох театрах – «Золоті ворота», де грає у виставах «Бери од життя всьо», «Кортес», «Тест», «Тату, ти мене любив?» та «Love revolution», а також у Театрі драми та комедії на Лівому березі – «13 перших правил». Також нещодавно вийшов серіал «Позивний „Тамада“», де Антон зіграв головну роль. Більше про свою творчість та зміни в українському театрі і кіно, які відбулися з початком повномасштабної війни, він розповів «Нашому слову».

– Як ти вирішив стати актором і чи підтримали тебе твої рідні?

– Зараз мені здається, що це не я вирішив, воно якось само так склалося. Пам'ятаю, що з дитинства проявляв артистизм – грав у казках у дитячому садочку, брав участь у шкільній самодіяльності. Також все життя був пов'язаний з музикою та танцями. Воно само собою пішло, і я був впевнений, що мені треба бути актором, хоча, що саме я мав тоді на увазі, не розумію. Це був якийсь внутрішній імпульс, може, доля. Мати підтримала мене, а батько спочатку ні. Я бачив його конфуз з цього приводу, він хотів, щоб я заробляв гроші, і сміявся наді мною

через те, що я хочу бути актором, намагався мене якось виправити. Батько хотів, щоб я став податковим інспектором чи продовжував його бізнес. Я розумів, що не виправдаю його очікувань, але стояв на своєму – пішов в актори, і зараз він з повагою ставиться до того, що я роблю, підтримує.

– Скільки ти вже працюєш у театрі?

– Вже більше 10 років. Спершу працював у театрі «Відкритий погляд». Я був ще студентом і мене взяли грати у казки. Потім вже ставили вистави по драматургії, але цей театр закритися, і я пішов працювати у театр ім. Лесі Українки. Там відпрацював близько 4 років і паралельно почав грати у театрі «Золоті ворота», в якому працюю досі, а потім почав ще працювати у Театрі драми та комедії на Лівому березі, зараз там граю одну виставу.

– У тебе є дві пекторалі («Київська пектораль» – найвища українська премія в галузі театрального мистецтва – прим. авт.). Розкажи про роботи, за які ти їх отримав.

– Першу пектораль отримав за роботу над виставою «Найлегший спосіб кинути курити» у театрі «Відкритий погляд» у номінації «акторський дебют». А другу нагороду – за роботу над виставою «Тату, ти мене любив?» у театрі «Золоті ворота» у номінації «найкраще виконання чоловічої ролі другого плану».

– Знаю, що акторство вимагає емоційного переживання, ти відчуваєш, проживаєш все і ділишся цими емоціями з глядачами. Які відчуття були після їх отримання чи наповнювало тебе це зсередини? Як взагалі емоційно відновлюєшся після роботи?

– Отримувати нагороди – це дуже приємно. Це чудовий збіг всіх обставин – драматургії, твоєї роботи та роботи режисера. Нагороди – надихають. Але я знаю багато класних акторів, які не мають якихось відзнак, але при цьому показують роботу на вищому рівні, тому, з іншої сторони, це ні про що не свідчить. З приводу емоційної роботи... Коли я тільки починав займатися акторством, то думав, що це щось дійсно про витрати емоцій, але з досвідом зрозумів, що це ремесло, звичайна робота. Ти використовуєш стільки енергії та ресурсу, скільки дійсно потрібно, тобто щоб загальний твій запас енергії майже не витрачався. Як зрозуміти, що вистава добре пройшла – у тебе є сили зіграти ще одну. Буває таке, що воно не йде чи в тебе поганий настрій, чи ти не виспався, виснажений, якісь проблеми в житті, і тоді дійсно вистава дуже виснажує. Тоді після вистави просто хочеться провалитися крізь землю. У таких випадках мені треба добре поїсти, навіть ні з ким не спілкуватися, просто прийти додому, подивитися щось, впасти і виспатися.

– Ти довго працюєш у театрі, чи були у тебе фейли на сцені?

– Звичайно, буває таке, що текст можеш забути чи бувають проблеми з реквізитом. Наприклад, сцена зав'язана на якомусь реквізиті, ти виходиш на сцену, а його поставили в інше місце і треба його ще знайти. Також колись у мене були панічні атаки прямо під час вистави. Мабуть, це найбільші мої особисті фейли, бо треба було пережити паніку і зіграти так, щоб ніхто нічого не помітив.

– Що стало тригером для панічних атак?

– Мені якось на сцені стало погано у моєму першому театрі «Відкритий погляд». У мене сильно піднявся тиск,

і я просто пішов зі сцени. Я дограв свою сцену, але на фінал не вийшов, мені викликали швидку. Тоді я зациклився на цьому стані і сам собі подарував панічні атаки. Взагалі в ті часи тригером для атаки могло стати все, що завгодно: коли я не бачив виходу з приміщення чи було велике скупчення людей, чи брак повітря, як мені здавалось, також нав'язливі думки. Я не міг їздити у метро. Це дуже неприємні відчуття – в якийсь момент тобі починає здаватися, що ти помираєш, що організм відкажує повністю. Я починав молитися, викидати все з рюкзака, щоб знайти заспокійливі, «Барбовал» чи «Гідазепам». Ти нічого не можеш зробити у цей момент, задихаєшся і здається, що вмираєш, думаєш, що зараз щось відбудеться, а що – невідомо. Тоді було важко грати вистави, я це робив, але це дуже виснажувало, і йшлося взагалі не про творчість. Потім я ходив на терапію, пив пігулки, а потім розслабився, відпустив це, і все пройшло.

– Скільки це тривало?

– Активна фаза була десь рік, а на терапію я ходив два роки. Потім атаки відбувалися все рідше і рідше.

– Наскільки я знаю, ти ще й музикант, грав у гурті «ZBSband», але проєкт зараз на паузі. Чому?

– Мої колеги Владислав Оніщенко і Богдан Буйлук – актори театру «Золоті ворота» створили дует «ZBSband» і виграли у програмі «Х-фактор». Після чого вирішили зібрати гурт і покликали мене гітаристом до себе. У нас були концерти, записували альбоми, якийсь час ми досить нормально виступали, а потім якось у творчому плані в них призупинилося, не було ідей, і гурт потроху

Антон Соловей і Владислав Оніщенко

почав розпадатися, потім почалася пандемія, після чого повномасштабне вторгнення, люди роз'їхалися. Ми ще під час повномасштабної війни встигли з'їздити у Вільнюс, зіграти благодійний концерт та зібрати гроші на ЗСУ. Після цього більше не виступали. Але я зараз іноді граю разом зі своїм іншим колегою – Ромою Муленко, у нього свій гурт і свої авторські пісні.

– Нещодавно ти пішов навчатися на психолога, ти вирішив це зробити для себе чи хочеш займатися терапевтичною практикою?

– В якийсь момент я хотів допомогти собі і тому почав цікавитися психологією. Це виявилось надзвичайно цікавим, тож мене затягнуло, і я почав більш детально вивчати загальні поняття, підходи і школи. Тим паче я помітив, що мені, на мою думку, добре дається відчувати і розуміти предмет, і стало цікаво якось реалізувати свої знання у житті. Так, я вчусь в університеті, але, на жаль, зараз зловив велику прокрастинацію, тож поки не впевнений у моїй подальшій долі у цьому виші, адже сесію треба якось закривати. Чи хотів би я цим займатися професійно? Так, я б хотів здобути освіту і отримати спеціалізацію в методі психотерапії. Якщо мої знання і досвід згодяться у праці з людьми в терапії, то це буде прекрасно, якщо ні, то вони збагачують мене особисто.

– Ти знімався в польському проєкті «Дівчина і космонавт». Розкажи про роботу у Польщі та чи ще брав участь у зйомках за кордоном.

– Так, я знімався для польського Netflix-проєкту «Дівчина і космонавт». Це був неймовірний досвід та знайомство з продакшеном дуже високого рівня та професійною європейською командою. Також я був затверджений у проєкт польського телебачення «Будинок під двома орлами» режисера Вальдемара Кшистека. Я тоді спеціально почав вчити польську мову. В мене була агентка з Польщі, у нас були великі плани. Мене затвердили на головну роль у цей серіал, я вивчив свою роль польською мовою, та й взагалі польською мовою, якщо вірити моїм знайомим полякам, майже без акценту розмовляв. Але розпочалася пандемія. Я не зміг виїхати з України, а на мою роль взяли іншого хлопця. Були плани співпрацювати з Польщею як у кіно, так і у театральній сфері, але почалось повномасштабне вторгнення, тому про європейський ринок можна поки що забути.

– Нещодавно вийшов серіал «Позивний „Тамада“» з тобою у головній ролі. Знаю, що спочатку ти не хотів виконувати цю роль. Як працювалося над проєктом та чому ти хотів від нього відмовитися?

– Я не те, щоб не хотів грати, просто буває таке, що ти читаєш сценарій, який тобі надсилають для проб, і завдяки певному досвіду розумієш, що тебе точно не візьмуть на цю роль. Мені здалося, що це не мій персонаж, тож просто для економії свого часу і часу колег я відмовився від цієї пропозиції. Але виявилось, що режисер розглядав саме мене, мені подзвонили і сказали, що трохи змінять сценарій і хочуть, щоб я прийшов на пробу. Я прийшов, спробував і, дійсно, як це бачив режисер, дуже лягло на мене. Це було класно і весело – гарна команда, прекрасні партнери. Жанр дозволяв діяти так вільно, як тільки можна. Звичайно, були й труднощі, але мої особисті – десь я був не згодний з гумором, який використовувався в серіалі, десь з тим, як позиціонують мого персонажа.

8. →

– Війна змінила всіх і кожного з нас – змінилися пріоритети, бажання, світогляд, ми стали іншими. Як ти зустрів війну і чи змінилося щось у тобі?

– Мені здається, що до повномасштабного вторгнення у мене було якесь безцільне існування. Звичайно, воно було класним по-своєму, але коли мені виповнилося 30 років, почалося щось, що нагадувало кризу середнього віку. Я не розумів, хто я та де я. Що я маю, чого досяг. Мене це дуже підкосило, а потім почалася повномасштабна війна, і якось вона мене зібрала всередині та заспокоїла. У перші місяці війни ми всі отримали шокуючий досвід, який нас дуже об'єднав. Пам'ятаю, тоді всі люди були дуже ввічливі, посміхалися одне одному, відчували шалену спорідненість. А тепер цікаво спостерігати, як все це, на жаль, повернулося до старого стану речей, мало того – набуло нових форм розбрату. На початку війни я перебрався на південь Києва. У квітні, після відходу армії РФ від Києва, я повернувся додому і почав волонтерити на кухні. Театри тоді не працювали. Волонтерив десь рік – це був дуже насичений період мого життя, я не міг впізнати себе і все навкруги, через стрес сприйняття всього було досить таки загостреним. У нас був дуже класний колектив, ми готували для хлопців, які воювали, – було відчуття потрібності, це було як з книжок Ремарка. У нього так все романтично ілюструється, ти раніше читав, дивився на це, уявляв себе на цьому місці. Здавалося, що це так естетично, красиво, романтично – війна. А коли ти сам став персонажем книги про війну... Книга не змогла передати тієї біди та жаху, який почав відбуватися в країні в реальності. Це вражало. Світ змінився на «до» та «після».

– Як змінився театр під час війни і чи змінився глядач?

– Не впевнений, що можна однозначно відповісти на це питання. Дійсно, все змінилося, люди змінилися, а театр – це ж люди. Але так само можу сказати, що майже нічого не змінилося. Глядач продовжує сміятися, як і сміявся у комедіях, і так саме плаче під час драматичних вистав. Організм людей так само проживає з тобою на сцені. Якийсь рівень буття змінився, а якийсь рівень завжди залишається незмінним. Для мене театр – це вічне мистецтво, тому що людина вічна, сама суть її. Змінюється форма, а суть – ні.

– За останні роки в Україні вийшло багато класного кінопродукту, який показують на міжнародних фестивалях, він отримує нагороди, збирає каси, нещодавно ми отримали «Оскар». Як думаєш, що стало поштовхом для цього?

– На жаль, привід для появи фільму «20 днів в Маріуполі» жахливий. Але отримання ним «Оскару» – це щось дуже логічне і заслужене. Це безпрецедентна картина. Щодо кіно загалом, то одним із факторів розвитку є те, що з українського кіновиробництва зникли російські гроші, а тим самим зник вплив – це дало поштовх робити власний продукт. До цього теж, звичайно, робили, але не в такому масштабі, бо десь не давали, десь просто ніхто нічого не робив та працював на росіян. Зараз люди обрубали всі кінці з росією і почали робити власний продукт. Війна стала також каталізатором у тому плані, що нас почали помічати в Європі і зрозуміли, що Україна

– це не частина росії, а незалежна держава. Нас почали виокремлювати, ми отримуємо нагороди, міжнародне визнання і, дійсно, продукт сильно виріс у художньому плані.

– Я спостерігаю за цією ситуацією і мені здається, що деякі кіностудії відмовилися від співпраці з росією тільки через те, що це зашквар, але вони із задоволенням продовжили б співпрацю, якщо б це не було зашкваром.

– Я не можу нічого стверджувати, але мені здається, що в нас вистачає людей без принципів, які просто «перезулися» замість того, щоб пробудити в собі українську свідомість чи мати принципову позицію по відношенню до українського кіновиробництва.

– Як думаєш, які у нас є перспективи у театральній та кіносфері?

– Я думаю, що це залежить від багатьох факторів. Від фактора війни в першу чергу. Також багато залежить від влади, який пріоритет буде мати культура. Також залежить від того, як буде розподілятися кінобюджет, на які проекти. Нам є про що говорити зі світом, а як складеться далі цей діалог та у якій формі – побачимо.

– Дуже часто чую твердження, що «культура не на часі», і це викликає у мене негативні відчуття, бо культура – важлива частина ідентифікації кожної країни, вона відкриває очі на багато питань і рефлексує травми. Що ти думаєш з цього приводу?

– Можливо, в якомусь сенсі під час повномасштабної війни культура дійсно відійшла на задній план, з'явилися питання важливіші, але у нас якось так постійно виходило, що культура не мала достатньої уваги. Якщо звернутися до історії, то носії культури завжди були мішенню – інтелігенція, поети, письменники, актори, режисери. Сподіваюсь, нікому не треба пояснювати чому. Культурні діячі мають можливість конвертувати свої відчуття, ідеї та енергію в творчість, яка в свою чергу формує наше загальне світобачення. Багато людей, на жаль, не бачать цього зв'язку, нас так не навчили, більшість задовольняється поганими серіалами, поганими виставами, і вони навіть не знають, чому це погано. Було б добре, якби люди побачили зв'язок між рівнем життя і їхніми вподобаннями, багато хто б жахнувся і захотів би розвиватися у цьому плані, тому культура завжди повинна бути на часі. Це дуже важливо – як сильна армія, сильна медицина, так і сильна культура. Без цього нічого не буде. ●

Степан МІГУС

Фото автора статті

Український героїзм у світлинах польської фотографки

Ці двадцять фотографій нікого не залишать байдужим. Кожна з них – окрема розповідь про українців, їхні родини, хати, похорони, історії, глибоко пов'язані зі страшною війною, розв'язаною понад десять років тому одвічним ворогом України. Саме завдяки такому рішучому висловлюванню ця неймовірна виставка фотографки-художниці з Ольштина Малгожати Смешек одержала влучну назву «Ціна патріотизму». Писані об'єктивом фотоапарата картини настільки вражають, що їхня авторка 24 травня здобула друге місце у всепольському ювілейному XX конкурсі Grand Press Photo-2024 у категорії «Поточні події – історії» (Current Events – Stories).

Виставку фотографій Малгожати Смешек майже в один і той же час представлено у Варшаві (від 11 травня до 14 липня) в просторі громадської організації «Станція Муранув» на вул. ген. Андерса 13 і в Ольштині (від 16 травня до 10 червня) в художній галереї «Добро», вул. Старе місто 23/25. Вона охоплює історії про витривалість, жертівність і велику любов до своєї Вітчизни мешканців Гуцульщини і загалом Західної України, які ціною свого життя виборюють волю для рідної землі. І хоч, здавалося б, війна триває відносно далеко від цих територій, вона присутня у кожній карпатській хаті й родині, де хоча б хтось один пішов боронити Україну від московських варварів, присланих міжнародним злочинцем путіним.

Ольштинська фотографка вперше поїхала в українські Карпати з гуманітарною допомогою понад рік тому. І, як сама завжди згадує, почула й побачила пекло.

– Це було село біля румунського кордону, Великдень, кілька сотень кілометрів від фронту, – розповідає вона журналістам. – Мене запросили на святковий обід. І в цей час подзвонив військовослужбовець Юрій із Бахмута, щоб привітати маму та сестру зі святом. Він сказав, що довго не було зв'язку через масштабні обстріли. Розпо-

Одна з робіт фотографки

Малгожата Смешек під час відкриття виставки в Ольштині

відав про загиблих і поранених мирних людей та побратимів з фронту, про зруйновані будинки, автомобілі, які горіли прямо під час нашої розмови. Я, як і його мама та сестра, була дуже засмучена, слухаючи цю жахливу розповідь. Але раптом згадала: «Я ж фотографка», – і швидко зробила кілька світлин. Хотіла задокументувати цей момент, щоб якомога більше людей також відчули нестерпний біль матері, яка чекає сина з війни...

Саме ця історія зображена на головній фотографії виставки: пані Ганна, котра на Великдень нарешті дочекалася дзвінка від сина з фронту. Юрію – 25 років. Він захищає Україну на Донецькому напрямку. Жінка живе за сотні кілометрів від зони бойових дій. Але кожний день і кожну ніч її життя російські окупанти перетворили на пекло. Подібні історії ми бачимо на дев'ятнадцяти інших світлинах.

– Серед оточення Ганни, про яку я розповідаю, усі довкола мають когось на війні, – говорить зворушено фотографка, відкриваючи виставку в Ольштині. – Чи це друзі, чи близькі, чи сестра, брат, чоловік, син – усі вони воюють або рятують. Після кількох місяців, проведених в Україні, мушу сказати, що і я маю когось на цій війні. Це люди, котрих я відвідувала, котрі дозволили мені в них бувати, жити поряд із ними, спостерігати за ними і здійснити цей проєкт. Вони стали мені рідними і є для мене, як тітка, бабуся, брат, сестра. Мені важко про це говорити. Стараюся, як можу. Багато разів ставила собі питання: коли закінчу свій проєкт, чи буду спроможна відмежуватися від цього і жити власним життям. Але це вже, напевно, неможливе, бо все те спільно пережите так змінює людину, що навіть важко про це говорити.

Малгожата Смешек (1973 р. н.) – фотографка і документалістка, випускниця Варшавської школи фотографії та майстерень фотографії при фундації Pix.house у Познані. Лауреатка Премії ім. Кшиштофа Міллера «За мужність спостерігати» (2021), фіналістка конкурсів: Grand Press Photo (2022) у категорії «Люди», Slovak Press Photo (2023) за документальний фотопільм «Ціна патріотизму». Отримала почесну грамоту на Міжнародному фотоконкурсі IPA (2023) у категорії «Люди». Авторка циклів «Червона зона» (про самотність у ковідних палатах), «Це відбувається» (про роботу рятувальників). Зараз фотографує в Україні. У своїх документальних фотографіях вона спонукує до роздумів над глибинними аспектами життя, зосереджуючись переважно на екзистенційних проблемах, таких як сенс життя, свобода, самотність, цінності в сутності людського існування та страх перед майбутнім. ●

Людмила ЛАБОВИЧ

Фото авторки статті

«Гайнівка 2024» – зустріч різних хорових культур

Це одна з найважливіших подій у світі, яка презентує та популяризує сакральну музику. У Підляській опері і філармонії в Білостоці (29 травня – 2 червня) проходив Міжнародний фестиваль церковної музики «Гайнівка 2024».

Цьогорічний фестиваль мав особливий, відмінний від попередніх едіцій, характер. Перш за все, подія була присвячена пам'яті професора Ромуальда Твардовського. Цей видатний композитор, доробок якого включає хорову та духовну музику, помер у січні цього року. 41 рік він був головою журі конкурсу та понад 20 років – головою управи фонду «Церковна музика», який організує фестиваль.

Ідеєю професора Твардовського було те, щоб духовний спів під час цьогорічної едіції конкурсу мав характер молитви за мир. Саме тому Міжнародний фестиваль церковної музики «Гайнівка 2024» проходив під гаслом: «Хорове багатоголосся – екте́нія миру». Як наголошували організатори, це «хоровий клич за мир» у неспокійний час, коли продовжується війна в Україні та на Близькому Сході.

На врочистому інавгураційному концерті як «Хорове триголосся миру» виступили: Київський камерний хор «Софія» Національної спілки композиторів України, заснований білоруськими політичними біженцями хор «Concordia» з Варшави, а також варшавський хор «Mus Arietes». Концерт був незвичний, оскільки всі хори виступили одночасно, а диригували ними три диригенти, у тому числі Олексій Шамрицький з хору «Софія».

«Це не перша наша присутність на фестивалі, але цей виступ для нас унікальний, – поділився Олексій Шамрицький. – Наш хор приймав участь у всіх творах, які були у цій програмі, але також нам допомагали в концерті два інші хори – білоруський з Варшави та хор з Польщі. Це дуже цікава зустріч різних хорових культур».

Інший характер, ніж у минулих роках, мали також конкурсні прослуховування. Взяли в них участь виключно лауреати минулорічних фестивалів з Польщі, Вірменії, Білорусі, Литви, Молдови, України та Угорщини. На відміну від попередніх едіцій конкурсу учасники виступали з повноцінними концертними програмами.

Конкурсні прослуховування фестивалю продовжувалися три дні. Почала їх концертна програма «Хоровий голос України» у виконанні хору духовенства Дубенського благочиння Православної церкви України. Під час програми, яка тривала понад годину, прозвучали твори різного характеру – класика, композиції сучасних композиторів, церковні канти.

«У хорі приймають участь духовні особи – священники, диякони з парафій Дубенського благочиння, – сказав диригент Сергій Гавриленко. – Співаємо з 1995 року. Вже були неодноразово в Польщі. Наше місто є містом-побратимом міста Гіжицька, і ми неодноразово брали участь у концертах духовної музики в Гіжицьку. У Білостоці на фестивалі ми вдруге. Наш хор був лауреатом 9 років тому».

Метою існування хору є пропагування церковної музики – класичних літургійних творів, хорових концертів, колядок тощо.

«Нас об'єднала любов до церковного співу, – пояснив учасник хору, настоятель Свято-Михайлівської Мирогощанської парафії ПЦУ протоієрей Володимир Ніколюк. – Нам приємно славити Бога, бо вважаємо, що церковний спів це є молитва, навколо якої ми всі, християни, об'єднуємося. Тобто любов до Бога, любов до України і любов до церковного православного співу – це об'єднує всіх священників, учасників цього колективу».

Зараз, у час війни росії проти України, діяльність хору зосереджується на проведенні благодійних акцій та несенню духовної підтримки воюючим, бо, як говорить о. Володимир Ніколюк, «на війні немає невірних людей». Третій рік хор бере участь у благодійних концертах.

«На всіх заходах у першу чергу ставиться акцент на збір коштів і допомогу Збройним силам України, – зазначив диригент Сергій Гавриленко. – Іздимо і підтримуємо військових. Працюємо, бо знаємо, що слово Боже завжди буде підтримкою для нашого народу».

Хор духовенства Дубенського благочиння Православної церкви України

Окрім хору з Дубна з України за звання «Primus Inter Pares» (перший серед рівних) змагалося 10 хорів. Втретє поспіль у фестивалі не брали участі хори з Білорусі та росії – країн, які традиційно асоціюються з православ'ям. Причиною є російська агресія проти України та пов'язана з цим міжнародна ситуація.

Звання найкращого хору фестивалю отримав Державний камерний хор «Polifonia» з Шяуляй в Литві. Перше місце в категорії аматорських хорів зайняв хор «Gloria» з Кишинєва (Молдова), а в категорії професійних – Державний камерний хор з Єревану (Вірменія). Присуджено також шість спеціальних нагород. Нагороди міністра культури і національної спадщини РП отримали Сергій Гавриленко, диригент хору духовенства Дубенського благочиння Православної церкви України – «за безкомпромісне проповідування екте́нії миру», а також Камерний хор «Софія» з Києва під диригуванням Олексія Шамрицького – «за надзвичайно яскравий концерт „Хорове триголосся миру“». ●

Анна ВІННИЦЬКА

Фото надано організаторами

«З Україною в серці»

За час війни Національна заслужена капела бандуристів України імені Георгія Майбороди відбула вже десять благодійних концертних турне країнами Європи, метою яких був збір коштів на підтримку Збройних сил України та популяризація самобутнього українського мистецтва.

Цього разу капела відвідала п'ять країн. Серед них – Німеччина, Франція, Люксембург, Бельгія та Польща, де музиканти зіграли шість концертів «З Україною в серці». Це вже третя поїздка музикантів на Помор'я й шоста загалом до Польщі. Під час попередніх польських концертів вдалося зібрати приблизно 450 тисяч злотих, за що артисти дуже вдячні всім, хто побував на їхніх виступах, – як українцям, так і полякам.

Ще на початку війни музичний колектив, заснований у Києві 1918 року видатним бандуристом Василем Ємцем, нараховував понад 50 виконавців, а нині їх – більше 40. Наразі вісім артистів капели бандуристів перебувають у лавах Збройних сил України й зі зброєю в руках захищають рідну землю від російського агресора, а двоє вже загинуло в цій війні.

«Дякую за концерт у передмісті Пуатьє. Концерт – це ковток свіжої води з криниці біля рідного дому. Репертуар – від високих музичних професіоналів. Пишаюсь бути українкою, безмежно вдячна за ваше життя, талант та любов до України».

«Дякуємо за концерт у Дрездені й незабутні враження з присмаком перемоги, від яких дух захоплювало та мура-

хи бігли по шкірі! Ви справжні майстри своєї справи та великі молодці, гідні сини нашої рідної неньки України!»

«Дякую за концерт у Славні. Отримала величезне задоволення. Підспівувала весь концерт».

Такі слова захоплено пишуть слухачі на фейсбук-сторінці капели після їхніх концертів.

У Польщі цього разу бандуристи виступили у Дравську-Поморському, Мжежині, Битові, Славні, Лемборку, Слупську та Устці, після чого повернулися в Україну. Кожен номер глядачі вітали довгими, щедрими оваціями.

– На всіх концертах атмосфера була просто чудова. Публіка навстоячки аплодувала й не хотіла відпускати бандуристів. На завершення турне я розмовляв з менеджеркою капели, яка зізналася, що у кожній країні своя специфіка концертів. Однак у Польщі відчувалася неймовірна теплота та відкритість. Тому капела радо приїде до нас із черговим виступом, – каже координатор благодійних концертів капели бандуристів на Помор'ї Александр Скірка. Концерти він організував у співпраці з Об'єднанням українців у Польщі та Міністерством культури та інформаційної політики України. На місцевому рівні партнерами виступів стали представники самоврядної влади та римо-католицький костел.

Саме завдяки Александрові Скірці, його братові Яну та туристичній організації в Устці, котрі взяли на себе труд проведення благодійних концертів, українці та поляки, які кожного разу зщерть заповнювали зали, мали можливість насолоджуватися українською культурою та зробити свій внесок у перемогу України. ●

Павло ЛОЗА

Фото автора статті

Ювілей Тадея Карабовича – поета з Холмщини

Тадей Карабович – поет, літературний критик і редактор, який живе в Голі. Він був першим перекладачем віршів Сергія Жадана. Навесні цього року українець відсвяткував 65-ліття, а 1 червня у Перемишлі відбувся ювілей письменника.

Лідія Колянчук і Тадей Карабович

– Савин – це серце Холмщини, – сказав ювіляр про село, де він народився 6 квітня 1959 року. – Звідти я полетів у світ, хоч, може, й не такий далекий, бо переважно моє життя пройшло між Любліном і Голею, де я зараз живу.

Як він сам згадує, національна свідомість у нього формувалася з дитинства, нехай було й нелегко.

– Це був важкий момент, бо все моє оточення було польськомовним. Ми не мали православної церкви. Але православна церква була в Холмі, Голі, Грубешові. І пам'ятаю кадр 1960-х років у холмській православній церкві, де в храмі сидять літні жінки, які, мабуть, не бояться молитися своєю мовою. Вони не здалися і вистояли у своїй традиції та рідній мові. Одночасно вони привчали сусідів до іношості, різноманітності й не вписалися в процеси полонізації. Це був для мене інший світ, – згадує поет про формування його української національної свідомості на Холмщині.

Він відвідував середню школу в Седлиці, де провів свої юні роки. Потім до 1987 року навчався в Університеті Марії Кюрі-Скłodовської в Любліні, спочатку на педагогіці, потім на історії, здобувши ступінь магістра за обома спеціальностями.

– 1980-ті роки були переломними для Польщі, а для мене це був час, коли я вперше потрапив до української домівки в Любліні, де потягнувся до української літератури. Туди також приходили греко-католицькі семінаристи й співали багато українських пісень. Тому, коли сьогодні є якесь застілля, можу заспівати будь-яку українську пісню, яку я вивчив тоді, під час навчання у Любліні, – зазначив Тадей Карабович. Згадав також, що у 80-ті почалися його поїздки до Гданська на молодіжні ярмарки та до Кракова, де він познайомився з українською молоддю.

– Ці зустрічі формували мене як молодого українця. І взагалі, на Підляшші тоді стався вибух українського життя. Саме тоді народилося видання «Над Бугом і Нарвою», – розповідав ювіляр.

Але не в підляському журналі з'явилися перші вірші Тадея Карабовича. Дебютував він поетичними творами польською мовою в люблінському виданні «Камена» у 1980-х роках. Українською мовою вірші, переклади, літературні рецензії та публіцистика поета вперше з'явилися в «Нашому слові».

– У мене були вірші, написані від руки на папері, бо машинки не було. А кириличні машинки були в редакції «Нашого слова» у Варшаві. Я приїхав туди й потрапив до літературного редактора Романа Галана. Ми стали друзями. Він сказав мені, щоб я, окрім віршів, почав регулярно писати до тижневика, і з цього почалася моя співпраця з газетою, – згадує поет, який співпрацював із «Нашим словом» з 1986 по 1995 рік.

– Співпраця з тижневиком була для мене найбільшим уроком того, як писати, як взаємодіяти зі словами та відповідати за слова, – сказав Тадей Карабович.

Ювілей поета, котрий вела докторка гуманітарних наук Ольга Кіх-Маслей, став не лише можливістю для рефлексій щодо дитинства, юності письменника, співпраці з тижневиком «Наше слово» та кафедрою української філології в Любліні, знайомства із професором Михайлом Лесівим, але теж нагодою до розмов про контакти з Україною та пройдену літературну дорогу й працю перекладача.

Марія Стець, Ірина Спольська-Мокляк, Тадей Карабович та Ольга Кіх-Маслей

Тадей Карабович написав 16 томів поезії, а також переклав незліченну кількість віршів з польської, української, білоруської, англійської та португальської мов.

– З 2010 року я вивчаю португальську мову для спілкування з українською поетесою, яка живе в Бразилії, Вірою Вовк. Я думав, що мені доведеться поїхати до Бразилії, тому вирішив: мені потрібно знати португальську. Все одно не склалося поїхати, але мова залишилася, – додав ювіляр.

Під час ювілею присутні мали змогу почути поезію Тадея Карабовича у виконанні учнів перемиської «шашкевичівки». Також під час свята було зачитано лист до ювіляра від поетеси Мілі Лучак із Перемишля, яка не змогла бути присутньою на заході. Тим часом серед гостей був Володимир Пилипович, завдяки якому в Перемишлі вийшла друком збірка поезій Тадея Карабовича «Оголені вершини. Розповіді про поетичні території».

Подію організували перемиські відділи Об'єднання українців у Польщі та Українського вчительського товариства у Польщі.

Тадей Карабович – поет, перекладач, літературознавець та літературний критик. Належить до Люблінського відділу польських письменників та Національної спілки письменників України. Почесний член Клубу творчої інтелігенції Товариства живих поетів (Бжег), член Комісії польсько-українських культурних товариств Польської академії наук – відділення в Любліні.

Належить до Нью-Йоркської групи, де друкуються поезії українською та польською мовами. Разом із дружиною Аліною Карабович вони стали співорганізаторами Музею матеріальної культури Холмщини та Підляшшя просто неба у Голі. У 1990 році Тадей Карабович ініціював створення Товариства любителів музею у Голі. У 1990-1999 роках був членом редакційної комісії літературного

квартальника «Світо-вид», який видавали в Нью-Йорку та Києві Богдан Бойчук і Марія Ревакович. У 2001 році заснував видання літературного щорічника «Український провулок».

У 2008 році нагороджений в Україні орденом «За заслуги» III ступеня. А десять років тому під час XXVIII ярмарку у Голі його нагородили лицарським хрестом ордена «Відродження» Польщі, який вручає польський президент.

Сьогодні перекладає на польську мову вірші, зокрема молодих українських письменників, які публікує на своїй фейсбук-сторінці. Так він хоче популяризувати українських авторів у Польщі. ●

Леся САМЧИНСЬКА

Фото з Вікіпедії

«Ой, на Івана, та й на Купала»

Раз на рік магічний світ природи відкриває шпарину, через яку можна зазирнути у дивовижну міфічну реальність, де у лісі живуть зеленоокі мавки, в річках ховаються довгокосі русалки, в хащах зачаївся вовкулака, а під дубом задрімав лісовик. Лише цієї ночі нечиста сила підходить близьенько до людських осель і чатує, щоб когось упіймати; лише цієї ночі можна відшукати у лісі чарівну квітку папороті, яка подарує можливість розуміти тварин, передбачати майбутнє, зцілювати хворих і знаходити закопані скарби. Це все стає можливим тільки на свято Івана Купала – в час, коли оживає прадавня казка.

Хто такий Купала?

Свято Купала (Купайла) – одне з найстаріших і найбільш відомих дохристиянських свят в Україні та інших європейських народів. Це язичеське свято, пов'язане з природою, циклами життя і смерті. Купальські обряди зустрічаються в традиціях різних народів: поляків, чехів, німців, білорусів, латвійців, українців та інших. Проте різняться назва: у французів – це Святого Жана, у шведів – Midsommar (середина літа), в албанців – День полум'я, у поляків – Sobótko, у словенців – Вогняний день, у болгар – Яновден, у східних слов'ян – Купала.

Купала – міфологічне язичеське божество наших слов'янських предків, яке символізує сонце, вогонь і родючість. Тому під час свята проводяться ритуали, що уособлюють поєднання вогню (чоловічого начала) та води (жіночого начала), для отримання врожаю, хорошого здоров'я та продовження роду.

Походження свята

На думку дослідників, виникнення свята можна датувати 2300-1700 роками до н.е. Початковим змістом свята Купала були оргії як первісна форма укладення шлюбу. Згодом доєдналося хліборобське значення свята, бо після нього починався збір врожаю. Спершу в жертву задля багатого врожаю приносилися людина, але потім її замінили на опудало.

В Україні під час археологічних розкопок знайдені атрибути свята, яким понад три тисячі років, а саме свято Купала вперше згадується в київських реєстрах X-XI століть, де вказується про звичай збирати та спалювати у цю ніч дерев'яні факели. Писемні джерела XII століття описують купальські обряди з плетіння вінків і стрибання через багаття.

В дохристиянську епоху свято Купала було пов'язане з літнім сонцестоянням, що припадало на 22-24 червня. У IV ст. н.е. з приходом християнства, яке боролось з будь-якими язичницькими проявами, всі урочистості цього свята церква перенесла до дня народження Івана Хрестителя, а дата події змістилася на ніч з 6 на 7 липня. До язичницького найменування «Купала» додали християнське «Іван». Відтак з'явилася оновлена назва – Івана Купала.

Святкування в Україні

Довгий час в Україні з купальськими обрядами боролася не тільки християнська церква, але і влада. Наприклад, у 1719 році гетьман Іван Скоропадський видав указ, який наказував карати учасників купальських ігор. А у 1769 році Катерина II взагалі заборонила свято. Однак, попри численні заборони, свято Купала продовжувало існувати, дещо змінивши свою сутність. Сакральне значення купальських обрядів з часом майже повністю було заміщене побутово-ігровою тематикою.

В Україні купальські звичаї змінювалися впродовж багатьох століть й відрізнялися територіально. Найменше Купала святкували у карпатському регіоні, а найбільше язичеські обряди були поширені на Поліссі та у центральній Україні – одній з архаїчних зон слов'янського світу, де свято зберегло свої прадавні риси: ряження в зілля, розкладання вогнищ, співання обрядових пісень, стрибання через вогонь, купання у водоймі, спалення чи утоплення (або закопування) опудал Купала та його жіночого відповідника Марени (інші назви Купальниця, Купайла, Мара). Стародавні українці вірили, що саме в цей день виходять на землю лісовики, відьми та інша нечисть, а вода і вогонь захищають від них.

Традиційні купальські обряди відрізнялись залежно від регіону України. Головними дієвими особами свята були Марена – богиня весняної вологи та Купало. При цьому найбільш розповсюдженою була саме жіноча постать Марени. Фігури Купала й Марени українці робили із будь-якого дерева, зрізка з жовтої глини. У різних місцевостях України це були різні рослини, а в деяких селищах Полтавщини божеств в'язали із соломі. Подекуди у якості Купала ставили молоду вишню, вербу чи чорноклен. Як прикраси на гілках розвішували вишні й встромлювали дерево в землю або ж обкопували так, щоб у канаву можна було поставити ноги. Люди сідали босоніж навколо дерева, опускали ноги в яму та їли куліш чи іншу гарячу страву. Це була своєрідна поминальна церемонія – у такий спосіб давні слов'яни спілкувалися зі своїми померлими предками.

Наприкінці свята опудало Купала зазвичай спалювали чи закопували в землю – ховали. Марену ж топили для того, щоб у період жнив не було дощів. Під час цього дійства співали обрядових пісень. Інколи перед спалюванням з дерева, що символізувало Купала, ламали гілки, несли їх на город і встромляли між огірками, щоб рясно родили. (До речі, в Польщі є традиція утоплення жіночого опудала Marzanna, хоча й навесні, як символ прощання із зимою, що більше перекликається з традиціями Масляної.)

У деяких регіонах України купалівським лялькам лише мили ноги й залишали до наступного свята. Інколи в обрядах на Купала брала участь справжня дівчинка, зазвичай найкрасивіша в усьому селі. Її наряджали, вдягали на голову вінок і називали Маринкою. У ряді місцевостей лише після Купала припиняли співати веснянки.

На Слобожанщині свято обмежувалося спалюванням солом'яної ляльки. На Волині наприкінці Купала дівчата пускали у воду прикрашену вишневу гілку Купайлу, а хлопці намагалися зламати її та завадити дівчатам. З дівчини, яка недопилювала гілку, могли глузувати аж до весни.

Важливим елементом свята Івана Купала також було багаття. Напередодні свята хлопці ходили селом і збирали старий дерев'яний непотріб, який потім спалювали у купальському вогнищі. Це символізувало початок нового щасливого життя. Поширеним був магічний ритуал, який вшановував сонце, коли старі дерев'яні колеса обмазували смолою, прив'язували соломі, щоб краще горіло, і котили з високого пагорба до річки. На Поліссі у деяких селах хлопці запалювали від купальського багаття смолоскипи та йшли ходою через усе село. Дівчата участі в цьому не приймали.

Окрім великого багаття розпалювали ще одне вогнище, поменше. Через нього потрібно було стрибати. Вважалося, що купальське вогнище допомагає захиститися від нечистої сили і спалює всі хвороби. Тому до вогню кидали речі хворих людей, щоб вони одужали. Якщо через багаття стрибала закохана пара, то не можна було роз'єднувати рук, бо інакше вони могли розлучитися. На Полтавщині стрибкам через багаття передувало стрибання босоніж через кропиву.

На Чернігівщині до святкування долучалися й діти: вони влаштовували собі окремі ігри, виготовляли власного Купала з кропиви та будяка, стрибали через кропиву.

Чим далі на південь України, тим частіше були поширеними русальні обряди, які проводилися упродовж русального тижня – тижня після свята Трійці. В цей час, за народними віруваннями, по землі гуляють русалки. Русальні традиції включали в себе переодягання однієї з дівчат на русалку, вбирання дівчат у вінки, танці та спів русальних пісень. Святкове дійство також супроводжувалося розпалюванням багаття, через яке стрибали дівчата і парубки. Але, на відміну від купальських забав, свої вінки дівчата кидали на хлопців і розбігалися геть, а дівчина-«русалка» намагалася упіймати і полоскотати свою подругу. Опівночі всі розходилися.

У Карпатах на свято Купала дівчата оперізувалися перевеслом із пахучих трав, плели й надягали вінки. За гуцульськими уявленнями, від Івана Купала й до свята Іллі відбуваються «горобині ночі» – час, коли грім може вбити людину.

На Київщині існувала традиція, коли на Купала до сходу сонця дівчата брали мітлу, вибігали на вулицю, розмахували нею та співали до парубків глузливих пісень. Хлопці ж у відповідь жартували і намагалися відібрати мітлу.

Важливим компонентом купальської обрядовості була ритуальна колективна вечерея, яку практикували у деяких місцевостях України (зокрема Поділля, Полісся, Слобожанщина, Середнє Подніпров'я). Певних традиційних страв не було, зазвичай це була пісна їжа, приготована на багатті. У деяких регіонах готували солодку ячну кашу на молоці. На Сумщині варили борщ із раками й галушками. На Слобожанщині дівчата готували яєчню та млинці, а хлопці приносили горілку, після чого всі разом вечеряли.

Звичай ворожіння на Купала за допомогою вінків прийшов до України дуже давно. Дівчата плели й пускали річкою вінки з прилаштованим до них свічками й залежно від того, як і куди ті пливуть, трактували своє майбутнє. Купальські вінки зберігали доти, аж поки не починала зав'язуватися капуста, – їх кидали на капустиння, щоб мати хороший врожай. Інколи вінки закидали на горище чи дах. У такий спосіб вінок «уберігав» будинок від удару блискавки. На Купала в Україні ворожили не тільки дівчата, а й парубки. Вони пускали у воду паперові човники і стежили за напрямом, куди їх понесе течія, і у такий спосіб визначали свою долю.

Віра у те, що купальської ночі квітне папороть, яку від людей береже нечиста сила, зустрічається не тільки в українців, а й у народів північної та східної Європи. За повір'ями, той, хто знайде цвіт папороті, отримає безліч можливостей. Тож цієї ночі лише найвідважніші парубки йшли до лісу, щоб знайти квітку папороті.

Свято Купала окрім магічної обрядовості асоціювалося з низкою забобон та заборон. В святкову ніч не можна було спати, бо в цей час до хати могла пробратися нечиста сила. Цієї ночі в багатьох регіонах України суворо заборонялося купатися до сходу сонця, адже могли втопити русалки. Цього дня не варто було підіймати знайдені гроші, позичати чи продавати, бо це могло накликати бідність.

Український народний побут також збагатився численними прикметами та приказками, пов'язаними з купальським святом: «Після Івана (Купала) не треба жупана», «Якщо на Іванів день злива – чекай мокрі жнива», «Догодуй бджолу до Івана, то нарядить тебе як пана» та багато інших.

На початку XX століття купальські традиції в Україні поступово почали зникати. За радянських часів сакральна суть ритуалів була спрощена і свято Купала переформатувалося на свято радянської молоді, де основою «народних гулянь» стали хороводи навколо вогнищ та пускання вінків. В 1959 році дату святкування офіційно закріпили в державному календарі.

Сьогодні

Цього року після реформи церковного календаря 2023 року українці знову відзначають Івана Купала в ніч із 23 на 24 червня. В сучасній Україні це свято сприймається більше як данина традиціям предків, щось казкове й міфологічне, а його обрядова функція є суто естетичною.

Сьогодні купальські розваги популярні переважно серед української молоді. Громади міст та селищ зазвичай влаштовують розваги-гуляння на березі водойм для всіх охочих, а традиції та обрядовість таких святкувань в різних регіонах України подібні. Однак, незважаючи на суттєву зміну первісного змісту та форми, свято Івана Купала продовжує бути культурною традицією, яка передається від покоління до покоління, і є своєрідним вікном у магічний світ наших предків, яке відкривається лише раз на рік, – в ніч, коли квітне папороть. ●

Павло ЛОЗА

Фото автора статті

Пісні зі Святкової

– Я не хочу, щоб ці пісні зникли. Я вирішив, що маю їх врятувати, – говорить Болеслав Баволяк. Він житель Святкової-Великої, одного з найдавніших лемківських сіл, який, як і батько, протягом життя записував лемківські пісні. Вони увійшли до нещодавно виданої книги «Лемківські співанки зо Святкови Великої. Співник».

– До пісенника потрапило 255 співанок. Я ніколи не думав, що зберу їх так багато. Це мелодії, які я відношу до рідкісних лемківських пісень, – каже автор, зазначаючи, що загальновідомих творів у збірці майже немає.

– Ви не знайдете там таких мелодій, як «Ганцу не дрімай» чи «У горах Карпатах», котрі всі знають. До видання увійшли пісні, які ми грали в родині, яких я навчився від свого батька, – розповідає він.

Болеслава Баволяка його батько Василь змалку навчав грі на акордеоні. У підлітковому віці пан Болеслав приєднався до гурту, що виступав на весіллях поблизу Святкової-Великої. Окрім батька, який грав на трубі, до складу входили також два саксофоністи та барабанник.

– Я з музикальної родини. Грав дідусь, потім – тато, а потім – ми з братом. Ми грали на весіллях, вечірках. Як наші пісні, так і польські, коли треба, – згадує Болеслав Баволяк.

73-річний чоловік уже кілька десятиків років продовжує справу батька Василя та діда Михайла, збираючи матеріали про традиції та культуру свого села: не лише пісні, а й приказки, описи обрядів та звичаїв.

– Батько навчився трохи грати. Коли був у Червоній армії, теж там грав. Тож він дещо розбирався в музиці й міг записати військові марші та весільні пісні. І я теж все записав у свій блокнот. Тому матеріалу для книжки у мене вистачило, – зазначає музикант-самоучка.

Завдяки власним нотаткам на підготовку матеріалу для книги йому знадобилося менш ніж два місяці. Цим виданням він хоче врятувати пісні від забуття.

– Я не поділяю у книзі мелодії на українські чи лемківські, хоча деякі з них привезено з України. І більшість із них – це мелодії, які у нас співають місцеві жителі. І вони були відомі ще перед II Світовою війною, – пояснює Болеслав Баволяк. – Це не вигадливі етюди, які під силу лише професійним музикантам. Це пісні, які легко слухати.

За словами автора, найстаріша пісня в його книзі походить з XIX століття. Її співав дідусь Болеслава Баволяка – Михайло, 1868 року народження. Називається ж вона «Такого фраїра я мала».

– Є ще пісня «По горах ходила, дитятко носила». У ній ми почуємо про новобранців, які повертаються з великих стін. Ішлося, мабуть, про стіни Константинополя, бо наші предки ходили на Константинополь із князем Олегом. Так дехто розуміє слова цієї пісні, – каже Болеслав Баволяк.

– Я збирав їх, бо не хотів, щоб ці пісні зникли, як поволи зникає наша стара Лемківщина, – підкреслює автор.

«Лемківські співанки зо Святкови Великої. Співник» вийшли у видавництві «Жизновські» («Żyznowski»). У цьому видавництві раніше надрукували ще дві праці Болеслава Баволяка «Лемківське весілля у Святковій Великій» й «Лемківські прислів'я та приказки з Святкової Великої», а також книжку Миколи Габла «Вільхівець лемків утрачений».

– Видавець дізнався, що я щось збираю і щось пишу. Я записую це вже п'ятдесят років. Це не перша моя книга і, сподіваюся, не остання, – пояснює автор видання, де, окрім кирилиці, пісні записані в транскрипції латиницею та перекладені польською мовою.

Видавництво «Жизновські» заохочує Болеслава Баволяка до написання інших книг, що висвітлювали б обряди, пов'язані з народженням, хрещенням і похоронами у Святковій-Великій, та історію самого підкарпатського села.

Болеслав (Василь) Баволяк народився в 1951 році у Святковій-Великій. За професією він учитель. Працював у початковій школі в Мисцовой, а потім – у комплексі економічних шкіл у Горлицях. Також до виходу на пенсію був лісничим у Жмігродському лісництві. ●

Степан Мігус

Фото з архіву Григорія Степанюка

Найпотрібніші відходять зашвидко

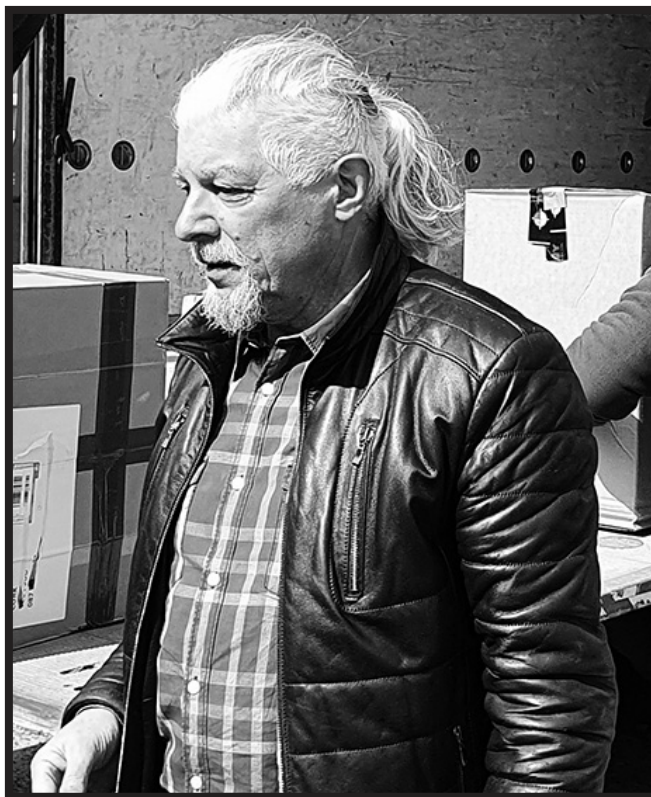
У найважливіший для України час передчасно відходять у вічність люди, які активно допомагали своїй духовній Батьківщині. 6 травня, через місяць після такої ж завчасної смерті Мирона Сича, на 69-му році життя після короткотривалої хвороби цей світ залишив Мирослав Малиняк із Бартошиць. Обидва походять з однієї парафії в Острому Барді. Їхня допомога Вітчизні, на яку понад десять років тому напали московські загарбники й по-варварськи знищують її, дуже знадобилася б і нині.

Рід Мирослава Малиняка походить з Лемківщини. Мати Анна, з дому Курінка, народилася в Полонній (померла 2023 року), а батько Дмитро – в Куляшному (помер у 2013 році). Батька в 1946 році комуністи вивезли до Одещини. Звідти йому вдалося втекти й відшукати депортовану в 1947 році в рамках злочинної акції «Вісла» родину, котру було виселено до Стопок. Тим часом матір Мирослава Малиняка переселили до Смолянки, що біля Семпополя.

Мирослав навчався у початковій школі в Стопках, а потім – у Загальноосвітньому ліцеї імені Стефана Жеромського в Бартошицях. Після вступив у Сільськогосподарську академію в Ольштині, де вивчав технологію продовольства. Далі почав працювати в Бартошицях у Споживчому кооперативі (PSS) «Сролет», де невдовзі отримав підвищення і швидко став головою фірми. Провадив також сільськогосподарське виробництво на батьківській землі.

Уже в студентські часи Мирослав Малиняк брав активну участь в українському громадсько-культурному житті. Був членом УСКТ, а після – ОУП. Активно долучався до справ церкви, як-от проведення ремонту старого пожежного будинку на потреби храму в Бартошицях. Він своїми діями вперто тягнув за собою решту громади. Належав до тих, хто творив українську школу в Бартошицях. Щоб вона повстала, мусив подолати нелегкий шлях крізь кабінети високих чиновників. Навіть наших людей треба переконувати, щоб віддали на навчання до рідної альма-матер своїх дітей, а ще – забезпечити матеріальну базу. Саме такі люди: Малиняки, Марушечки, Василики, Юнки в Бартошицях та Сичі, Тхорі й інші у Гурові-Ілавецькому, та й Ольштині, – були рушійною силою, у якій вчилася решта громади.

У 2014 році Мирослав Малиняк з друзями заснував комітет «Разом з Україною», який допомагав пораненим учасникам Євромайдану. Зокрема, з його ініціативи на Вармії та Мазурах проходили лікування поранені євромайданівці Іван Раповий та православний священник Олександр Репетько. Комітет організував відпочинок для дітей поранених і загиблих євромайданівців та учасників війни, яку у 2014 році розпочала Москва. Згодом Мирослав Малиняк опікувався Героєм України майором Олександром Петраківським та іншими пораненими, котрі просто з фронту потрапили до Воєводської реабілітаційної лікарні в Гурові-Ілавецькому та реабілітаційного центру «Добрий брат» на Помор'ї. Комітет постійно співпрацював з львівським реабілітаційним центром «Фенікс». З перших днів повно-

масштабної війни у 2022 році було організовано поїздки з допомогою, що часто нараховували по кілька фургонів нараз. Протягом перших кількох тижнів гуманітарні вантажі вирушали до тих, хто в Україні цього потребував, кожні 3-4 дні. З вдячності за допомогу після поранення й постійну підтримку української держави воїн Іван Раповий зі ще одним волонтером, теж воїном, став на почесну варту біля труни, а потім і могили Мирослава Малиняка.

Одружився Мирослав Малиняк у 1981 році з Анною Сенишин із Лобзова. Її батьки, Григорій Сенишин і Зеновія Богун, родом із Безуєва і Себечева, що на Сокальщині. Подружжя дочекалося трьох дітей: Ярослава, Роксани і Наталії. Усі вони випускники українських шкіл в Бартошицях і Гурові-Ілавецькому. Мирослав мав четверо онуків. З дітьми, родиною, представниками української громади завжди говорив українською мовою з відчутним лемківським акцентом. У справах української ідентичності виявляв принципову позицію. Був рішучий і впертий, коли йшлося про збереження всього, що є рідним: від мови до церкви й традицій. Знав бо, що без цього українцям загрожує асиміляція.

Григорій Степанюк, племінник Мирослава Малиняка, проводжаючи дядька в останню дорогу, представив ще чимало інформації про нього, його принциповість, витривалість і впертість у досягненні мети. Слів пошани до працьовитості Мирослава Малиняка, його рішучості на шляху до цілі, готовності допомагати тим, хто в потребі, не жаліли й представники бартошицьких повітових та міських самоврядних структур. Священники, які 9 травня супроводили покійного в останню земну путь до цвинтаря в Семпополі, – бартошицький парох Юліан Кравецький, колишній парох цієї церковної громади отець Ігор Гарасим, священник, котрий утік з окупованого Криму, отець Богдан Кравецький, – в один голос підкреслили прив'язаність Мирослава Малиняка та його рідних і близьких до своєї церкви, української громади, духовної Батьківщини – України. Найпотрібніші нині й найактивніші відходять зашвидко, хоч і там вони будуть разом з Україною і з нами, коли потрібна буде допомога. ●

Ростислав Семків, «Пригоди української літератури». Київ: Темпора, 2023. – 688 с.

Дарина ПОПІЛЬ

Любити українську літературу просто і приємно

Усі ми іноді любимо згадувати своє минуле, особливо шкільні роки, насичені багатьма цікавими подіями, але й також активним здобуванням нових знань. Хтось з нас любив математику, хтось історію, інші – мову або літературу. Досі від багатьох дорослих українців можна почути думку про те, що уроки української літератури були нудні, а українська література надто «важка» та сумна. Це якийсь такий дивний стереотип, що формувався дуже багато часу. І дуже добре, що його зараз активно розвіюють.

Останніми роками українці активніше починають цікавитись своєю культурою, історією, нівелюють для себе міфи типу «большой русской литературы и культуры». Тож все частіше задумуються над тим, що українська література могла раніше не викликати великого захвату чи інтересу, наприклад, через подачу вчителями цього предмету. Зарубіжну літературу нерідко викладали колишні вчителі з російської, навіть вже у часи незалежності, які й далі були фанатами російського письменства і вихваляли його як тільки можна. Подача української літератури в порівнянні могла виглядати скромнішою та більш бляклою. Шкільна програма часто складалась за певними старими схемами і підбір українських творів для вивчення міг бути не найкращим.

Мені з вчителькою з української мови та літератури у школі дуже пощастило. Може, тому що навчала мене моя рідна бабуся, а в нашій родині усі люблять багато читати, особливо українське. Якщо ж ви досі думаєте, що в нас мало цікавих письменників та письменниць, що українська література нудна, або просто хочете пригадати та систематизувати для себе цю тему, то ось він – підходящий момент.

«Пригоди української літератури» – це прекрасна назва для чудової, легкої, інформативної розповіді про нашу рідну літературу. Тому що у неї й справді була і є дуже нелегка доля, сповнена викликів та карколомних поворотів. Опісля прочитання цієї вдалої літературознавчої розвідки Ростислава Семківа, скоріш за все, бажання називати українську літературу нецікавою чи неповноцінною пропаде остаточно та безповоротно.

Моя мета знайомства з цим виданням була власне такою, щоб ще раз пригадати собі наших письменників і їхні твори, систематизувати собі в голові роки, дати, можливо, взнати якісь цікаві подробиці з особистого життя авторів. Заповнити певні прогалини у знаннях і також скласти для себе список, що саме я б хотіла зараз прочитати чи перечитати. Мені доказувати повнокровність та унікальність української літератури не потрібно. Але дуже добре мати достатньо інформації у сучасному світі – для того, щоб у будь-якій дискусії на цю

тему, наприклад, з іноземцями, легко і впевнено можна було відстояти повноцінність наших літературних процесів. Особливо, якщо українській літературі вкотре якийсь західний любитель Достоєвського чи Толстого буде закидати вторинність щодо російської.

Ось власне підходимо і до чи не найважливішої цінності «Пригод». Ростислав Семків розглядає українську літературу в контексті світової. Він розповідає про світовий романтизм, модернізм, про їхніх головних авторів та риси, а тоді одразу ж розповідає, як це все зароджувалось і відбувалось у нас. Що було схожим, а що відмінним, як українські письменники були у цих всіх процесах, як вдало, спритно, оригінально підхоплювали модні віяння і тенденції та вміли адаптувати стилі на свій лад, додаючи власного колориту. Українські автори та авторки постійно були частиною великої світової літератури, були в цьому гігантському контексті змін епох. Так, українській літературі фактично завжди було важче, ніж іншим літературам, вистояти, повноцінно розвиватись у кожній новій стилістичній течії, але, о диво, вона це робила і робить далі. Під час читання «Пригод» повсякчас мене навідувала думка, які в нас круті, неймовірні письменники та письменниці, як їх багато, скільки вони встигли зробити попри все. І одразу ж виникала інша думка про ось це «попри все», якби його не було, не було цих переслідувань усього українського століттями, мовних заборон, розстріляних відроджень, скільки створили б наші геніальні люди тоді? Про це страшно думати. Хоча й дуже хочеться візуалізувати історію української літератури без нищення, переслідувань та обмежень. На превеликий жаль, зараз маємо таку ж саму ситуацію. Українські письменники гинуть на війні, їх вбивають російські загарбники та ракети. Саме тому кожна українська книга, написаний твір – це велика цінність, маленький крок до перемоги та вічності.

«Пригоди української літератури» можна прочитати одразу повністю. А можна тримати вдома як такий своєрідний збірник цікавої інформації про українських авторів. От захочеться вам когось дня дізнатись більше про долю Остапа Вишні і про те, що його феноменальний гумор зачаровував навіть високе російське керівництво. Це, зрештою, часто рятувало письменнику життя. А може, захочеться більше довідатись про Івана Франка, і не лише як автора, а як людину. Про його непростий характер, стосунки та переписування з молодшими письменниками та цікаві різні ситуації, пов'язані з цим божественним, творчим життям.

А як корисно довідатись, хто саме написав якісь дуже популярні пісні, такою інформацією завжди приємно «блиснути» у інтелектуальному товаристві. Я врешті зафіксувала для себе, що автором відомої як і в Польщі, так і в Україні, пісні «Гей, соколи» є польський письменник Тимко Падуро, що захоплювався українськими романтичними темами.

Моя подруга влучно порівняла «Пригоди української літератури» зі «Світом Софії». Перша легко, цікаво та захопливо нас знайомить із світом української літератури від романтизму до постмодернізму. Друга, також у лагідний і доступний спосіб, проводить нас крізь історію світової філософії. Можливо, «Пригоди» не відкриють нових істин людям, що є дуже обізнаними в темі української літератури, а «Світ Софії» не зачепить до глибини фанатів та знавців філософії. Але думаю, що навіть експерти з обох цих тем гарно можуть провести час з такими пізнавальними та приємними виданнями.

Оформлення «Пригод» також дуже симпатичне. Знайдемо у книзі багато портретів українських авторів у вдалому виконанні української художниці Ольги Глумчер.

Опісля завершення книги мені захотілось перечитати набагато більше творів, ніж я очікувала. Та й взагалі, «Пригоди української літератури» якимось так делікатно заохочують поглиблювати теоретичні знання про наших неймовірних творців, але й також поглинати все більше та більше їхніх текстів. ●

15-16 czerwiec 2024

49. Festiwal

ukraińskich zespołów dziecięcych

49. Фестиваль українських дитячих ансамблів

Bałtycki Teatr Dramatyczny
im. J. Słowackiego

SOBOTA - Koncert
godz. 11.00

NIEDZIELA - Koncert Galowy
godz. 11.00

oglądaj Festiwal na kanale

#SOLIDARNI Z UKRAINĄ

Logo of the Ukrainian Children's Choirs Festival (49th anniversary)

Logos of sponsors: Związek Ukraińców w Polsce, KOSZALIN, ALFA-TRANS, BODEX, Media Counting, Kasa Błogosław, TPO 3, Mowin, nasze-slowo, prasa, eprasa, Fakty

● Товариство «Вербицька земля» запрошує охочих на спільний виїзд до Вербиці – вшанування 77-ї річниці акції «Вісла»

6 липня 2024 року на місці зруйнованої церкви об **11:00** відбудеться Служба Божа, потім перейдемо на цвинтар, щоб відправити пахиду за всіх селян, які там спочивають і які загинули в жорстокому ХХ ст., а також за всіх, хто боровся в минулому за волю України, і тих, хто в цій війні віддав своє життя. Після урочистостей буде спільна зустріч з односельчанами з України і Польщі.

5.07.2024 (п'ятниця) – виїзд вранці автобусом з Пененжна, нічліг в готелі «Ксав'єр» в Любичі-Королівській.

6.07.2024 (субота) – сніданок, ввечері Служба Божа, пахида і зустріч, приїзд до готелю.

7.07.2024 (неділя) – сніданок, Служба Божа в церкві св. Миколая в Гребенному, повернення.

Якщо не збереться група охочих з 30 осіб, тоді виїзд буде індивідуальний.

Кошт екскурсії – 800 zł (дорога, 2 нічліги зі сніданками, почастинок).

Запис і інформація у Марії Білас +48 500 289 866 і Данути Кіх-Заторської +48 696 516 134.

● Любачівщина запрошує! Тих, в кого ще трошки по 77 роках в серці залишилася пам'ять про своїх предків і хто хоче переказати її своїм дітям та онукам, запрошуємо на Любачівщину.

3.08.2024 об 11.00 – Служба Божа в церкві в Горайці і після пахиди на цвинтарях в Горайці, Новому Селі та Жукові.

4.08.2024 о 10.00 – пахиди на цвинтарі в Старому Люблинці, а об 11.00 – Служба Божа в церкві в Новому Люблинці та після пахиди на цвинтарі.

Хоч раз в рік походимо стежками наших предків та помолимося на їхніх могилах.

Хто не може поїхати, нехай передасть свою лепту на впорядкування цвинтарів чи ремонт церкви особам, які поїдуть, або перекаже на рахунок:

Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu, ul. T. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl

nr rachunku 50 1600 1462 1838 9708 6000 0006 Darowizna na cele statutowe – Lubliniec

Церкви та могили на Любачівщині чекають на нас. Більше інформації в Олени Комар за тел. 502 168 247.

Наше Слово Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny:** zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniński (Gładyszów). **Wydawca:** Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: <http://ukraincy.org.pl> **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo” **Druk:** Drukarnia „Efekt”. Nakład 2000 egz. Pismo dofinansowane ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.

Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa, **Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:** IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Statki wyrażają точку zору autorów i nie mogą uosobliwiać oficjalną pozycję Ministra wewnętrznych spraw i administracji.

Об'єднання
українців
у Польщі

Управа Відділу в Кошаліні

Związek
Ukraińców
w Polsce

Zarząd Oddziału w Koszalinie

Управа кошалінського відділу Об'єднання українців у Польщі
Дирекція Загальноосвітнього Ліцею у Білому Борі ім. Т. Шевченка
Управа фонду ДЕКА, яка веде
Початкову Школу ім. Т. Шевченка в Білому Борі

з а п р о ш у ю т ь н а

У УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ТАБІР

який відбудеться в днях
22 - 30 червня 2024 року,
(9 днів) в Білому Борі.

Організатори забезпечують:

- нічліги та харчування (сніданки, обіди, вечері),
- опіку інструкторів,
- добрі умови,
- екскурсії - поїздки над озеро і море
- спортивні змагання,
- навчання українських пісень,
- та інші атракції.

Приймаємо зголошення дітей
від III до VIII класу початкової школи.

Кількість місць обмежена.

Контакт і зголошення - домівка ОУП в Кошаліні:
тел. 94 342 64 70, або 503 005 378,
електронна адреса:
zup_koszalin@wp.pl
biuro@admedia-consulting.pl

